

خیلواکی

استقلال

www.esteqlaal.net

۰۸ آگست، ۲۰۲۳

دوکتور نوراحمد خالدی

مشکل خراسان طلبان چیست؟

اول: خراسان طلبی سرپوشی است برای ایران طلبی!

از پدرام، لعزاد، آرینفر ... تا مجیب رحیمی رییس دفتر عبدالله عبدالله همه خواهان ایجاد ایران بزرگ هستند! خراسان یک بهانه برای اغواء و فریب جوانان تاجیک تبار افغان است!

دوم: خراسان منطقه جغرافیایی و اداری است مانند یک ولایت نه قلمرو یک دولت!

خراسان یک منطقه وسیع جغرافیایی است که نواحی مرو (ترکمنستان)، نیشاپور (ایران) و هرات (افغانستان) را در بر میگیرد. ساسانیها بخشهای غرب سرزمینهای آریانای باستان را در جمله ولایت خراسان خود قلمداد کردند. و خراسان ساسانی شامل مرو، نیشاپور، هرات تا نزدیکی های بلخ میگردید.

با فتح این مناطق توسط اعراب مسلمان در سالهای بعد از ۶۵۱ میلادی و استقرار محل حکومت خود در مرو و نیشاپور ولایت خراسان را مرکز قلمروهای فتوحات شرقی خود قرار دادند. در زمان خلافت عباسی خراسان شامل مناطق شمال غرب افغانستان نیز میگردید. به نقل از زین الاخبار گردیزی که در عهد مسعود غزنوی نوشته شده، اسم ولایات و حکام آنها (پسران هارون الرشید) در عهد هارون الرشید عبارت بودند از:

۱- محمد الامین: عراق (ایران و عراق امروزی) یمن و حجاز و برخی از شام

۲- عبدالله مأمون: خراسان و ماورالنهر و هند و سند، و نیمروز و کابل و زابلستان،

۳- مؤتمن: برخی شام، مغرب، آذربایجان، روم، و زنج و حبش.

طوریکه میبینیم ولایت خراسان عربها شامل ماورالنهر، نیمروز، کابل و زابلستان (از قندهار تا کابل) نبودند..

خراسان در عهد سامانیان، غزنویان و صفویان:

در زمان سامانیان خراسان (به مرکزیت نیشاپور)، بلخ و غزنی حاکم نشینهای مستقل بودند. در وقت حکومت سبکتگین در غزنی نوح سامانی مقام او را به حیث حاکم غزنی تأیید کرد و پسر بزرگ او محمود را حاکم خراسان در نیشاپور مقرر نمود. غزنویان همچنان به تقسیمات اداری عهد سامانی ادامه داده حکومت خراسان را حوزهء شمال غرب افغانستان، مرو و نیشاپور قبول داشتند.

در بابر نامه میخوانیم که از قندهار سرک بطرف خراسان از دشت های هموار میگذرد (۱۵۳۵م). همچنان وقتی قافلهء حامل جورج فورستر انگلیسی بعد از فراه مسیر خود را از غرب بطرف شمال تغییر میدهد او مینوسد که حالا ما بطرف خراسان حرکت میکنیم (۱۷۸۳م). وقتی از کابل به هرات میروید مینویسد که به خراسان رفته است.

اصطلاح خراسان بزرگ و ایران بزرگ چگونه ایجاد شد:

اصطلاح خراسان بزرگ ساخته و پرداختهء پان ایرانیستهای معاصر بوده سابقهء تاریخی ندارد. پان ایرانیستها از نامهای، آریانا، آسیای میانه یا آسیای مرکزی و افغانستان خرسند نیستند و میکوشند با اشاره به اصطلاح موهوم خراسان بزرگ شامل سغدیان یا ماورالنهر باستانی، بکتیریا و آریانای عصر عتیق، به نحوی ادعای مالکیت این مناطق را به ایران بزرگ که خود یک اصطلاح ساخته شده ناسیونالیستی پان ایرانیستها در مقابل آریانای باستان میناشد قایل نمایند.

آیا هرگز کشور و دولت مستقل خراسان موجود بوده است؟

طوریکه دیدیم در زمان حاکمیت مستقیم اعراب سرزمینهای امروزی افغانستان برخی از مناطق خراسان، ماورالنهر، هند و سند، و نیمروز و کابل و زابلستان بودند. همچنان در زمان سامانیان خراسان، غزنی و بلخ هرکدام حاکم نشین جداگانه محسوب میشدند و این مناطق از بخارا که مرکز حکومت سامانی بود اداره میگردد.

سبکتگین اولین فرمانروایی است که تمام سرزمین امروزی افغانستان در زیر نفوذ و اداره او از غزنی اداره میگردد باآنکه در اسم از مربوطات حکومت سامانی بخارا محسوب میشد. اما به قول فیئر (Ferrier) در کتاب "تاریخ افغانستان" چاپ سال ۱۸۵۸م لندن، افغانها از حکومت او نظر به ریشهء تاتار بودن او مخالف بودند و این مخالفت خود را با قیامهای متعدد در زمان بازماندگان او نشان دادند. اما طوریکه دیدیم در زمان غزنویان خراسان، بلخ و غزنی هرکدام حاکم نشینهای جداگانه بودند و تمام قلمرو آنها بنام خراسان یاد نمیشد.

شاهان صفوی هم به عنوان شاهان ایران (فارس) حکومت میکردند نه شاهان خراسان. قبل از صفویها نیز شایبک خان ازبک و تیموریان از سمرقند و هرات حکومت کردند و اسم واحدی برای قلمروهای وسیع خود نداشتند که از ماوالنهر تا دریای سند و تا فارس و ترکیه عثمانی را در بر میگرفت. خراسان شامل مناطق مرو، هرات، بادغیس و نیشاپوریکی از ولایات متبوعه تیموریان را تشکیل میداد همانند سلسله های مغولی، خوارزمی، سلجوقی، غزنوی، سامانی، صفاری و طاهری ماقبل آنها. طوریکه میبینیم در تاریخ کدام کشور مستقل بنام خراسان و کدام شاه مستقل خراسان هرگز وجود نداشته است. خراسان یک منطقه وسیع جغرافیایی است که نواحی مرو (ترکمنستان)، نیشاپور (ایران) و هرات (افغانستان) را در بر میگیرد. جالب این است که در تشکیلات ملکی صفویها هیچ ولایتی بنام خراسان موجود نبود. در هیچ کتابی مربوط به عصر صفوی به قندهار و هرات بنام خراسان اشاره نشده است.

نادرشاه افشار باآنکه از خراسان برخاسته بود ما بنام شاه فارس حکومت کرد نه خراسان بلکه خراسان یک ولایت مربوطات او بود که مرکزش نیشاپور بود.

احمد شاه ابدالی همانطور که شاه خراسان بود شاه کابل و قندهار هم بود. در زمان احمدشاه ابدالی خراسان یکی از ولایات شامل قلمروهای او بود که شاهرخ نواسه نادر افشار از طرف احمدشاه ابدالی به حیث حاکم خراسان مقرر شده بود. حدود آن شامل ولایات خراسان موجوده ایران بود و هرات را شامل نمیگردید. هرات ولایت دیگر قلمروهای دولت درانی بود که درویش علی خان هزاره از طرف احمدشاه ابدالی به حیث اولین بگلربیگی (والی) مقرر شده بود.

بسیاریها حوزه جغرافیایی خراسان را با حوزه تمدن فرهنگ خراسانی اشتباه میکنند. حوزه تمدن فرهنگ خراسانی به مراتب وسیعتر بوده از ماورالنهر تا دهلی، سند و عراق را تحت تأثیر قرار داده است. این امر در اولین مرحله ناشی از پیدایش و تکامل زبان دری و ادبیات وابسته به آن (سبک خراسانی) در خراسان و گسترش آن به غرب به ایران امروزی و تکامل آن به عنوان زبان فارسی و همچنان گسترش بعدی این ادبیات به آسیای صغیر (ترکیه عثمانی) و نیمقاره هند میباشد.

حدود خراسان در زمان صفویه در نقشه آتی که در زمان حاکمیت آنها به فرمایش آنها توسط اروپاییان ترتیب شده نشان داده شده همان مناطق شمال غرب افغانستان و شمال-شرق ایران (میان ۵۵ درجه و ۶۵ درجه طول البلد و ۴۰ درجه و ۳۰ درجه عرض البلد شمالی) را احتوا مینماید. این نقشه با ترجمه ترکی در آرشیف دولت عثمانی نیز موجود بوده که در ذیل موجود است.

به این نقشه ها نگاه کنید:

عنوان نقشه‌ی ایران عصر صفوی موجود در آرشیو عثمانی

